

МАТКІВСЬКА
Тетяна Ярославівна
matkivskat@gmail.com

УДК 657.6

**АУДИТ ГРОШОВИХ КОШТІВ:
ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ,
ПРОБЛЕМИ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ**

БОНДАРЕНКО
Ольга Михайлівна
bondarenko_olga_@ukr.net

**AUDIT OF CASH ASSETS: ORGANIZATION,
PROBLEMS AND IMPROVEMENT**

студентка, Національний
авіаційний університет

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.4\(2\).1](https://doi.org/10.37634/efp.2020.4(2).1)

к.е.н., доцент, Національний
авіаційний університет

MATKIVSKA Tetiana Yaroslavivna – student, National Aviation University

BONDARENKO Olha Mykhailivna – PhD in Economics, Associate Professor, National Aviation University

У статті розглянуто актуальні питання щодо організації та методики проведення аудиту операцій з грошовими коштами у касі та на банківських рахунках. З'ясовано мету аудиту грошових коштів та обґрунтовано необхідність його проведення. Наведено основні завдання та етапи даного аудиту. Зазначено найтиповіші помилки та зловживання, які виявляються при здійсненні аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку. Розглянуто основні проблеми аудиту операцій з грошовими коштами та надано рекомендації щодо його вдосконалення.

* * *

В статье рассмотрены актуальные вопросы организации и методики проведения аудита операций с денежными средствами в кассе и на банковских счетах. Выяснено цель аудита денежных средств и обоснована необходимость его проведения. Приведены основные задачи и этапы данного аудита. Отмечено типичные ошибки и злоупотребления, выявляемые при осуществлении аудита денежных средств в кассе и на счетах в банке. Рассмотрены основные проблемы аудита операций с денежными средствами и даны рекомендации по его совершенствованию.

* * *

Money belongs to the category that has always been very relevant in economic thought. Cash is considered the most liquid assets of the enterprise. Under current market conditions, most businesses lack cash assets, so it is important to rationally distribute and use them. To do this, it is necessary to properly organize the accounting and audit of funds. It should be noted that in the course of work the cashier can commit irregularities that in the future lead to significant penalties.

Thus, the audit of cash and bank transactions helps to establish the legality and reliability of the performed money transactions and their correctness in accounting, to detect mistakes and abuses during such transactions.

The purpose of the paper is to highlight the organizational and methodological aspects of conducting audit of cash assets, to identify the main problems that arise in the audit of money transactions, and to provide recommendations for their resolution.

The audit of cash assets plays a significant role in determining the financial position of an entity. Based on the results of the audit of cash assets customers can assess the effectiveness of spending their money. Unfortunately, there may be issues that need to be addressed in the course of organizing and conducting the audit. There are many abuses and irregularities in the conduct of money transactions that the auditor needs to effectively identify. Therefore, resolving these issues and improving the audit of cash assets is very relevant.

Ключові слова: грошові кошти, касові операції, безготівкові розрахунки, банківські рахунки, аудит

Ключевые слова: денежные средства, кассовые операции, безналичные расчеты, банковские счета, аудит

Keywords: cash assets, cash transactions, cashless payments, bank accounts, audit

ВСТУП

Гроші належать до тієї категорії, яка завжди була досить актуальною в економічній думці. Грошові кошти вважають найбільш ліквідними активами підприємства. Без їхнього неперервного циклічного руху неможливе функціонування жодного суб'єкта господарювання.

У теперішніх ринкових умовах у більшості підприємств не вистачає грошових активів, тому досить важливо володіти здатністю їх раціонального розподілу та використання. Для цього необхідно правильно організувати облік та аудит грошових коштів.

Як правило, більшість порушень у веденні обліку грошових коштів мають місце у касових операціях. Тому слід зазначити, що під час своєї роботи бухгалтер-касир може допускати порушення, які у подальшому призводять до значних штрафних санкцій.

Таким чином, аудит грошових коштів у касі та на банківських рахунках допомагає встановити законність та достовірність здійснених грошових операцій і правильність їх відображення в обліку, виявити допущені помилки та зловживання під час виконання таких операцій. Крім того, завдяки результатам перевірки операцій з грошовими коштами замовники аудиторських послуг можуть оцінити ефективність їх використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На сьогодні існує чимала кількість досліджень, які присвячені аудиту грошових коштів. Найвідомішими вченими, що зробили вагомий внесок у вивчення аудиту операцій з грошовими коштами, є: Ф.Ф. Бутинець, Г.В. Власюк, Н.Г. Волик, С.Ф. Голов, Є.А. Карпенко, М.І. Коваль, А.П. Макаренко, М.Ф. Огійчук, Л.Г. Смольяр, Б.Ф. Усач, Г.М. Чепелюк та ін. Проте проблеми проведення аудиту грошових коштів й досі залиша-

ються дискусійними та потребують досліджень.

МЕТА роботи полягає у висвітленні організаційно-методичних аспектів проведення аудиту грошових коштів у касі та на банківських рахунках і виявленні основних проблем, що виникають в аудиті операцій з грошовими коштами, та наданні рекомендацій стосовно їх вирішення.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою дослідження є аналіз наукових праць, матеріалів періодичних видань, ресурсів Internet, нормативно-правових актів.

У проведенні дослідження використано методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією з найважливіших складових життєдіяльності підприємства є постійний кругообіг грошових коштів, який утворюють грошові надходження та витрачання. Зі свого боку грошовий обіг відображає відносини, які називаються розрахунками і здійснюються у готівковій та безготівковій формах.

Таким чином, у проведенні аудиту грошових коштів необхідно перевіряти як операції, в яких задіяна готівка, так і ті, що здійснювались у безготівковій формі. Перевіряючи безготівкові рахунки, варто окремо досліджувати кожен з видів рахунків, які відкриті у підприємства.

Після перевірки операцій з грошовими коштами,

аудитор має встановити законність, достовірність і правильність їх здійснення та відображення в обліку і фінансовій звітності. Ці дії виступають метою даного аудиту.

До провідних завдань аудиту операцій з грошовими коштами належать:

- ознайомлення з умовами зберігання готівки, чекових книжок та інших грошових документів;
- перевірка документального оформлення операцій, пов'язаних з надходженням і вибуттям готівкових та безготівкових коштів;
- перевірка достовірності та правильності відображення господарських операцій з грошовими коштами у бухгалтерському обліку;
- перевірка дотримання підприємством ліміту каси;
- перевірка доцільності витрачання грошових коштів;
- перевірка дотримання нормативно-правової бази, що регулює облік грошових коштів;
- перевірка відповідності сум банківських виписок сумам, що відображені у первинних розрахункових документах;
- перевірка загального стану синтетичного та аналітичного обліку операцій з грошовими коштами [4].

На наш погляд, процедуру аудиту грошових коштів найкраще розглядати в розрізі трьох етапів: підготовчого, основного та завершального. Детальніша інформація про них наведена у табл. 1. Проте варто зазначити, що кожна аудиторська фірма має власне бачення розробки етапів аудиту грошових коштів.

Таблиця 1

Етапи проведення аудиту грошових коштів

Етапи	Аудиторські процедури
Підготовчий етап	Знайомство з діяльністю клієнта, визначення аудиторського ризику, укладання договору, складання плану та програми аудиторської перевірки.
Основний етап	Безпосереднє проведення аудиту.
Заключний етап	Узагальнення результатів аудиторської перевірки, аналіз виявлених порушень, складання аудиторського висновку.

Починаючи аудит грошових коштів у касі, аудитор слід якомога детальніше ознайомитися з ситуацією на даній ділянці обліку. Найперше варто дізнатися наскільки ретельно підприємство дотримується правил касової дисципліни. Для цього потрібно перевірити, чи підписувало керівництво підприємства з касиром відповідний договір, дослідити наскільки компетентний касир, встановити, чи відповідає приміщення каси належним умовам.

Вивчення вищезгаданих організаційних моментів дозволить аудитору виразити початкове враження про можливий стан готівкових операцій.

Далі аудитор повинен дізнатися, чи своєчасно на підприємстві проводиться планова інвентаризація каси, та визначити, чи проводились раптові інвентаризації. Після ознайомлення з актами інвентаризації аудитор особисто проводить раптову інвентаризацію та фіксує її результати у відповідних робочих документах.

Третій етап аудиту являє собою перевірку правильності ведення та документального оформлення касових операцій. Перевіряючи касові документи, аудитор аналізує заповнення прибуткових та видаткових касових ордерів, перевіряє, чи наявна у підприємства касова книга та чи відповідають її записи первинним

касовим документам. Досліджуючи стан касової книги, аудитору слід впевнитися у тому, що вона є пронумерованою, прошнурованою та опечатаною, а кількість її аркушів засвідчена підписами керівника та головного бухгалтера.

На наступному етапі перевіряється доцільність операцій з готівкою та досліджується на які цілі було витрачено кошти. У ході цієї перевірки спочатку за допомогою корінців чекової книжки на отримання готівки, виписок банку, прибуткових касових ордерів аудитор встановлює мету зняття готівки. Потім, проаналізувавши авансові звіти, розрахункові відомості, видаткові касові ордери, аудитор підтверджує чи спростовує доцільність витрачання знятої готівки на зазначені цілі [1].

Повноту і своєчасність оприбуткування готівки у касу аудитор перевіряє на п'ятому етапі. Для цього потрібно звіряти дані прибуткових касових ордерів та касової книги з даними первинних документів, які підтверджують факт отримання грошей від певних джерел.

Далі, ознайомившись з наказом підприємства про встановлення ліміту каси та даними касової книги, аудитор перевіряє дотримання підприємством вста-

новленого ним ліміту каси.

На останньому етапі аудиту готівкових коштів проводиться зіставлення даних первинних, аналітичних і синтетичних облікових документів з даними,

наведеними у звітності підприємства.

Етапи проведення аудиту касових операцій ми зобразили на рис. 1.

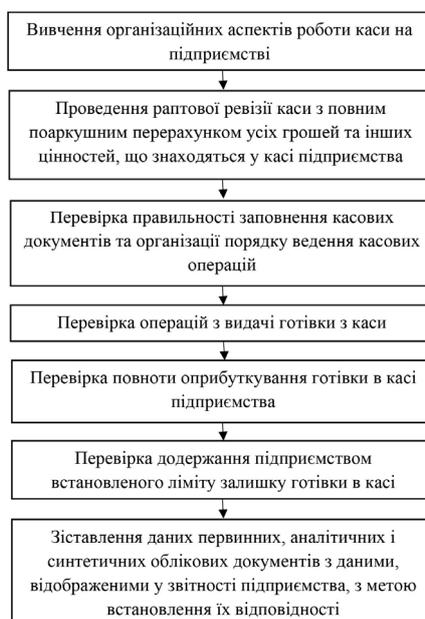

Рис. 1 Етапи аудиту касових операцій

Аудит грошових коштів на поточних рахунках у національній та іноземній валютах, корпоративних та інших банківських рахунках включає такі основні складові:

- в'яснення інформації стосовно кількості та видів рахунків, які відкриті у підприємства;
- перевірку правильності застосування кореспонденції бухгалтерських рахунків у відображенні банківських операцій;
- перевірку повноти та своєчасності відображення надходжень грошових коштів на рахунки і їхнього витрачання на товари чи послуги та на сплату до бюджету податків й обов'язкових платежів.

Аудит безготівкових операцій проводиться нарізно за кожним рахунком. Насамперед аудитор з'ясує, чи відповідає порядок відкриття та використання кожного з рахунків клієнта Інструкції «Про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті» № 492 [2]. Для підтвердження наявності відритих рахунків здійснюється зустрічна перевірка з банком, у якому вони відкриті.

Далі аудитор досліджує виписки банку, а саме перевіряє їхню порядкову нумерацію, правильність перенесення підсумків і залишків, що наведені у виписках в облікові реєстри, визначає, чи обґрунтовано були здійснені операції, засвідчені у виписках. Якщо виявляється відсутність у підприємства певних виписок, аудитор може зв'язатися з банком та отримати їхні засвідчені копії.

Дуже важливо у проведенні аудиту звертати увагу на правильність оприбуткування у касу готівки, отриманої за чеком з банківського рахунку. Адже інколи бухгалтери можуть змовлятися з касиром та присвоювати собі отримані за чеками гроші, а їхню суму списувати в кредит рахунку «Розрахунки з іншими кредиторами». Тому суми грошових коштів, що наді-

йшли від покупців та інших дебіторів, потрібно звіряти із записами в облікових регістрах та з даними виписок, рахунків та інших первинних документів. У разі виникнення певних розбіжностей даних слід здійснювати зустрічну перевірку з контрагентами.

Також, перевіряючи безготівкові операції, аудитор варто з'ясувати, чи правильно наведені кореспонденції рахунків, які відображають зарахування грошових коштів на банківські рахунки, чи своєчасно виділялось ПДВ за оприбуткованими сумами виручки, авансів тощо.

Аналогічно здійснюється перевірка операцій, які свідчать про витрачання коштів з рахунків. У дослідженні таких операцій перевіряється, чи своєчасно та у повному розмірі було оприбутковано у касу грошові кошти, зняті з банківського рахунку та чи законно їх перераховано на рахунки постачальників або інших кредиторів. Важливо перевіряти, щоб кожна з проведених операцій була підтверджена відповідними первинними документами та правильно відображена в обліку [3].

Досить важливим завданням аудиту грошових коштів є перевірка відповідності ведення бухгалтерського обліку грошових операцій на підприємстві чинним нормативно-правовим документам, що регулюють його ведення.

До найтипівіших помилок та зловживань, які виявляються у здійсненні аудиту операцій з грошовими коштами, можна віднести:

- здійснення арифметичних помилок;
- відсутність первинних касових документів або невідповідність їхнього заповнення встановленим вимогам;
- привласнення сум, законно нарахованих іншим особам чи організаціям;
- підміну документів або виправлення у них від-

повідних сум;

- здійснення розрахунків готівковими коштами, суми яких перевищують граничну величину;
- недотримання встановленого ліміту каси;
- несвоєчасність створення авансових звітів або їхня відсутність;
- неправильна кореспонденція рахунків, що відображає операції з грошовими коштами;
- невідповідність даних платіжних документів банківським випискам чи їхня відсутність;
- відсутність перекладених державною мовою текстів платіжних документів, які були підставою для здійснення валютних операцій тощо.

Для повноцінного аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку, аудиторю слід проводити аналіз надходження та вибуття грошових коштів клієнта від трьох видів діяльності. Джерелом для аналізу грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності є Звіт про рух грошових коштів (Форма № 3).

За допомогою аналізу цього звіту аудитор зможе вивчити динаміку грошових потоків, визначити суми перевищення надходжень коштів над витрачанням або витрачання над надходженням. Основною метою аналізу грошових потоків є визначення платоспроможності та ліквідності підприємства, яка дуже часто залежить від грошового обігу.

Проаналізувавши рух грошових потоків, можна охарактеризувати фінансовий стан підприємства. Стверджувати що підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані можна у тому випадку, коли спостерігається позитивне значення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності та негативне від інвестиційної і фінансової діяльності. Це свідчить, що завдяки операційній діяльності підприємство отримує достатню кількість коштів для їхнього майбутнього інвестування та для погашення ними залучених кредитів. Якщо ж чистий рух коштів від операційної діяльності є негативним, а від інвестиційної та фінансової – позитивним, то стан підприємства можна вважати кризовим [5].

До основних проблем аудиту грошових коштів у касі та на рахунках у банку належать:

- недосконала законодавча база, яка б регламентувала порядок проведення аудиту грошових коштів;
- недостатня кількість методичних рекомендацій стосовно аудиторського контролю над готівкою;
- брак кваліфікованих аудиторських кадрів;
- відсутність конкретних типових форм документів з аудиту грошових коштів;
- відсутність методичних розробок стосовно комп'ютеризації аудиту грошових коштів;
- відсутність розробленої системи регулювання аудиту, яка б визначала розмір штрафних санкцій за неякісні аудиторські перевірки, процес страхування аудиторської діяльності тощо.

Для подолання даних проблем можна запропонувати такі рекомендації:

- впорядкування нормативної бази, яка б регламентувала порядок проведення аудиту грошових коштів;
- проведення спеціальних курсів підвищення кваліфікації для аудиторів-початківців;

– залучення іноземних аудиторів, які спеціалізуються на аудиті грошових коштів у касі та на рахунку у банку;

- запровадження вдосконалених форм типової документації для проведення аудиту грошових засобів;
- розробка типової методичних рекомендацій стосовно аудиторської перевірки грошових коштів на основі узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм;
- вдосконалення автоматизації та комп'ютеризації аудиту операцій із грошовими коштами.

Впровадження вищенаведених рекомендацій дозволить вдосконалити організацію та методіку аудиту грошових коштів у касі та на рахунках підприємства у банку.

ВИСНОВКИ

Отже, аудит грошових коштів відіграє досить важливу роль для визначення фінансового стану діяльності суб'єкта господарювання. Після його проведення замовники аудиторських послуг завдяки отриманим результатам можуть оцінити ефективність використання грошових коштів. На жаль, у ході організації та проведення аудиту грошових коштів можуть виникати проблеми, які потребують першочергового подолання. Оскільки під час здійснення операцій з грошовими коштами виникає багато зловживань та порушень, які аудиторю слід ефективно виявляти, питання вирішення цих проблем та вдосконалення аудиту операцій з готівковими та безготівковими коштами є досить актуальним.

Список використаних джерел

1. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: затв. постановою Правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>
2. Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті: затв. постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>
3. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: затв. постановою НБУ від 21.01.2004 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>
4. Виноградова М.О., Жидієва Л.І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.
5. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: підручник. Київ: Каравела, 2012. 544 с.

References

1. Regulations on conducting cash transactions in national currency in Ukraine: approved by NBU Board Resolution of December 29, 2017. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17> (in Ukrainian).
2. Instruction on the procedure of opening, using and closing of accounts in national and foreign currencies: approved by NBU Board Resolution of November 12, 2003. № 492. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03> (in Ukrainian).
3. Instruction on cashless payments in Ukraine in national currency: approved by NBU Board Resolution of January 21, 2004. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (in Ukrainian).
4. Vynogradova M.O., Zhydieieva L.I. Audit. Kyiv: Center of Educational Literature, 2014. 654 p. (in Ukrainian).
5. Kulakovska L.P., Picha Yu.V. Organization and methodology of audit. Kyiv: Caravel, 2012. 544 p. (in Ukrainian).